

Koulunkäynninohjaajan ja opettajan yhteistyö liikunnanopetuksessa

Ohjaajien kokemuksia yhteistyön edellytyksistä ja omasta roolista liikunnanopetuksessa

Kandidaatintutkielma ROKL0724-3034

Kandidaatintutkielma

Laatijat:

Johannes Luukkanen

Julius Rantakangas

31.3.2025

Helsinki

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu

Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Oppiaine: Kandidaatintutkielma

Tekijät: Johannes Luukkanen & Julius Rantakangas

Otsikko: Koulunkäynninohjaajan ja opettajan yhteistyö liikunnanopetuksessa: Ohjaajien kokemuksia yhteistyön edellytyksistä ja omasta roolista liikunnanopetuksessa

Ohjaajat: Yliopistonlehtori Johanna Tigert

Sivumäärä: 31 sivua

Päivämäärä: 31.3.2025

Tutkimuksen tavoitteena on rakentaa ymmärrystä koulunkäynninohjaajan ja opettajan välisestä yhteistyöstä peruskoulun liikunnanopetuksessa. Tarkastelun kohteena on koulunkäynninohjaajien kokemukset yhteistyöstä työparin kanssa, sekä ohjaajien kokemukset roolistaan peruskoulun liikunnanopetuksessa.

Aihe on ajankohtainen ja tärkeä monista eri syistä. Julkisessa keskustelussa lisääntynyt huoli oppilaiden tuen tarpeiden lisääntymisestä, luokkakokojen kasvattamisesta ja inklusioperiaatteen soveltamisesta yhdistettynä julkisen talouden heikkoon tulevaisuusnäkymään kääntää huomion olemassa olevien resurssien hyödyntämiseen. Alakoulun liikuntakasvatuksella on myös mahdollisuuksia vastata liikkumisen vähentymiseen nuorten keskuudessa. Liikuntatunneilla tapahtuva ammatillinen yhteistyö on niukasti tutkittu, mutta tarpeellinen tutkimusaihe.

Tutkimus toteutettiin laadullisen tutkimuksen menetelmillä ja fenomenologisella tutkimusotteella.

Tutkimuksen aineisto kerättiin puolistrukturoituna haastatteluna neljältä (n=4)

koulunkäynninohjaajalta. Haastateltavista kaksi työskenteli alakoulun yleisopetuksen ryhmässä, yksi alakoulun pienryhmässä sekä yksi yläkoulussa. Haastattelujen aineisto analysoitiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin menetelmin.

Tulosten mukaan yhteistyön edellytyksiä liikunnanopetuksessa koulunkäynninohjaajien näkökulmasta ovat liikunnan mielekkyys, työparin välinen henkilökohtainen suhde, yhteinen ajankäyttö sekä ulkopuoliset tekijät. Osa edellytyksistä liittyi vahvasti yleiseen yhteistyöhön opettajan kanssa oppiaineesta riippumatta, mutta myös erityisesti liikunnan oppiaineeseen liittyviä edellytyksiä havaittiin. Koulunkäynninohjaajat kokevat monenlaisia rooleja liikunnanopetuksessa, jotka vaihtelevat tilanteiden ja työparien välillä. Yksittäinen henkilö saattaa kokea toimivansa erilaisissa rooleissa työssään. Tunnistettuja roolikuvauksia olivat opettajan ja oppilaan tukeminen, itsenäiseen suorittamiseen keskittyvä orientaatio, tasa-arvoinen pedagoginen ammattilainen sekä sekalaisia tehtäviä hoitava yleishenkilö.

Tulosten perusteella voitiin todeta, että koulunkäynninohjaajat kokevat yhteistyön liikuntatunneilla mielekkääksi sekä ainakin osa toivoisi mahdollisuutta vahvempaan osallisuuteen opetuksessa ja sen eri vaiheissa. Koulunkäynninohjaajan orientaatio liikunnan oppiainetta kohtaan tulisi ottaa huomioon opetuksen järjestämisessä. Lisäksi koulunkäynninohjaajien kokemat erilaiset roolit yhteistyössä riippuvat vahvasti työparista, mikä vahvistaa tiedon tarvetta aiheeseen liittyen.

Avainsanat: koulunkäynninohjaaja, liikunta, yhteistyö, peruskoulu

Sisällysluettelo

1	Johdanto	4
2	Tutkimuksen tausta	6
2.1	Koulunkäynninohjaaja perusopetuksessa	6
2.2	Yhteistyö ja vuorovaikutus	7
2.3	Liikunta perusopetuksessa	9
2.4	Koulunkäynninohjaajan rooli liikunnanopetuksessa	10
3	Menetelmät ja analyysi	12
3.1	Tutkimusote ja -kysymykset	12
3.2	Osallistujat ja aineiston keruu	12
3.3	Analyysi	13
3.4	Tutkimuksen eettisyys	16
4	Tulokset	17
4.1	Edellytykset toimivalle yhteistyölle liikunnanopetuksessa	17
4.1.1	Mielekkyyys	17
4.1.2	Henkilökohtainen suhde	17
4.1.3	Yhteinen ajankäyttö	18
4.1.4	Ulkopuoliset tekijät	19
4.2	Koulunkäynninohjaajien roolit liikunnanopetuksessa	19
4.2.1	Oppilaan vai opettajan tuki?	20
4.2.2	Itsenäinen toimija	21
4.2.3	Tasa-arvoinen pedagoginen ammattilainen	21
4.2.4	Jokapaikanhöylä	22
5	Pohdinta	23
5.1	Yhteenveto	23
5.2	Johtopäätökset	24
5.3	Luotettavuustarkastelu ja jatkotutkimusehdotukset	25
	Lähteet	28
	Liitteet	31
	Liite 1. Haastattelurunko	31

1 Johdanto

Koulunkäynninohjaajan ammattikunta on viimeistään tällä vuosituhanella vakiintunut osaksi peruskoulun arkea, ja ammattikunnan tehtävänkuva on laajentunut avustamisesta monipuolisempaan ammatilliseen rooliin (Eskelinen & Lundbom, 2016). Omat kokemuksemme peruskoulussa työskentelystä opettajan sekä koulunkäynninohjaajan rooleista puoltavat sitä, ettei yhteistyöstä usein saada kaikkea potentiaalia hyödynnettyä. Pedagogisen vastuun ollessa opettajalla, tältä vaaditaan ammattiosaamista ja yhteistyötaitoja johtaa työparin toimintaa.

Julkisen talouden ongelmien vuoksi keskustelu peruskoulun resurssien leikkaamisesta on ollut tasaisesti julkisen keskustelun aiheena (Hanska, 2025; Lehtinen, 2022). Keskustelussa huomio on kiinnittynyt muun muassa suuriin luokkakokoihin, oppimisen tuen tarpeen kasvuun ja tuen inklusiiviseen toteutumiseen. Resurssipulan vuoksi on perusteltua kääntää huomio siihen, miten olemassa olevia työkaluja voidaan kehittää ja vastata yhtäältä heränneisiin huoliin.

Koulunkäynninohjaajien ammattikuntaa ei kokemustemme mukaan huomioida opettajankoulutuksessa tarvittavalla laajuudella, tulevassa työssä edessä on usein päivittäinen yhteistyö. Yhteisopettajuuden nähdään soveltuvan hyvin taito- ja taideoppiaineisiin (Takala & Uusitalo-Malmivaara, 2012), joten erityisesti liikunnan oppiaineessa opettajan hyvillä valmiuksilla johtaa työparin yhteistyötä voitaisiin oppiaineen tavoitteisiin yltää vieläkin paremmin.

Koulunkäynninohjaajat ovat tärkeä osa sujuvaa kouluarkea. Luokanopettajien kanssa heillä on merkittävä rooli inklusiivisen opetuksen järjestämisessä oppilaille (Sirkko ym., 2022). Erilaista tukea tarvitsevien oppilaiden määrä on ollut kasvussa Suomessa, mikä on lisännyt koulunkäynninohjaajien tarvetta ja määrää (Sirkko ym., 2022).

Koulunkäynninohjaajan työn haastavuus muodostuu moninaisen työnkuvan ja arjessa nopeasti tapahtuvien tilanteiden takia. Koulunkäynninohjaaja tarvitsee havainnointikykyä sekä kykyä arvioida ja tulkita erilaisia tilanteita nopeasti. Tämä korostuu etenkin silloin, jos koulunkäynninohjaaja ohjataan työskentelemään haastavan tai haastavien oppilaiden kanssa, samalla kun luokanopettaja on luokassa muiden kanssa. (Opetushallitus [OPH], 2010).

Tehokas yhteistyö luokanopettajan ja koulunkäynninohjaajan välillä on tärkeää, koska liikuntatunnit ovat erinomainen mahdollisuus huomioida oppilaiden yksilöllisiä tarpeita erilaisissa oppimisympäristöissä. Hyvin suunnitellut ja ohjatut liikuntatunnit luovat parhaan

mahdollisen ympäristön oppilaille kehittyä, sekä saumattoman yhteistyön saavuttaminen on silloin helpompaa.

Tämän työn tarkoituksena on tutkia koulunkäynninohjaajien ja opettajien välistä yhteistyötä ja vuorovaikutusta peruskoulun liikuntatunneilla. Tavoitteenamme on selvittää koulunkäynninohjaajien kokemuksia yhteistyön edellytyksistä, sekä heidän rooleistaan liikunnan opetuksessa. Tulevina luokanopettajina koemme aiheen tärkeäksi, koska olemassa olevat resurssit olisi syytä hyödyntää mahdollisimman hyvin ja koulunkäynninohjaajien ammattiryhmän ääni jää usein peruskoulua koskevassa julkisessa- sekä akateemisessa keskustelussa vaimeaksi. Uskomme, että tutkimuksemme tuloksista voisi olla hyötyä ennen kaikkea koulunkäynninohjaajille ja luokanopettajille sekä välillisesti myös luokanopettajaopiskelijoille.

2 Tutkimuksen tausta

2.1 Koulunkäynninohjaaja perusopetuksessa

Koulunkäynninohjaajan rooli on ollut muutoksessa vuosikymmenten ajan.

Koulunkäynninohjaajia alettiin palkkaamaan 1960-luvulla kouluihin. Päätöksen takana oli kokemus siitä, että opettajan ei ollut mahdollista antaa sellaista tarpeellista huomiota sellaisille lapsille, jotka sitä erityisesti tarvitsivat (Eskelinen & Lundbom, 2016). Koulut ovat velvoitettuja perusopetuslain mukaan järjestämään tarvittavia avustajapalveluita niitä tarvitseville oppilaille (POL 4: 17 §). Koulunkäynninohjaajien työnkuva keskittyi pitkään pelkästään erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden auttamiseen, kunnes 1990-luvulta alkaen ohjaajien antama tuki ryhdyttiin kokemaan hyödyllisenä myös muille oppilaille (Eskelinen & Lundbom, 2016). Nykyään koulunkäynninohjaajien työnkuva on erittäin laaja ja opetuksen järjestäjät hyödyntävät ohjaajia eri tavoilla.

1990-luvulla koulunkäynninohjaajien ammattikunta oli kirjava ja koostui osaksi epäpätevistä työntekijöistä. Ohjaajia alettiin systemaattisesti täydennyskouluttamaan ja samoihin aikoihin koulunkäynninohjaajan näyttötutkinto näki ensimmäistä kertaa päivänvalon (Eskelinen & Lundbom, 2016). Vuonna 2021 koulunkäynninohjaajien koulutukseen tuli muutos ja koulunkäynninohjaajien ammattitutkinto nimettiin uudestaan, koska koulujen tulee nykyään järjestää aamu- ja iltapäivätoimintaa sitä tarvitseville perheille. Koulunkäynninohjaajat toimivat niissä ohjaajina. Koulunkäynnin ja aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjauksen ammattitutkinto pitää sisällään neljä elementtiä, jotka ovat kasvun ja kehityksen tukeminen ja ohjaaminen, oppimisen ja toiminnan tukeminen, erityistä tukea tarvitsevien ohjaaminen sekä ammatissa toimiminen (OPH, 2010).

Koulunkäynninohjaajan työtä ohjaa kasvatukselliset sekä pedagogiset tavoitteet ja heidän on tiedettävä kokonaisvaltaisen kehityksen tunnuspiirteet sekä osattava hyödyntää niitä arjessa (OPH, 2010). Vuorovaikutus- ja ohjaustaidot ovat koulunkäynninohjaajan tärkeimmät taidot, jotta moniammatillisen yhteistyön jäsenenä toimiminen sujuu mahdollisimman hyvin.

Koulunkäynninohjaajat tekevät päivittäin yhteistyötä koulun muiden ammattilaisten kanssa.

Artikkelissaan Sirkko ym. (2020) kertovat, että koulunkäynninohjaajien työ on muuttunut vuosikymmenien aikana paljon. Kuitenkin he jäävät melko vähälle huomiolle koulun muuhun henkilökuntaan verrattuna, mikä voi osittain johtua ammattiryhmän vähäisemmästä arvostuksesta. Koulutuspoliittiset päätökset ja tuen järjestelmä on lisännyt tuen tarvetta

yleisopetuksen luokissa ja koulunkäynninohjaajien rooli on merkittävä.

Koulunkäynninohjaajat ovat yleensä perusopetuksen luokissa joko ensisijaisesti tukemassa yksittäisen oppilaan oppimista tai yleisesti kaikkia luokan oppilaita varten (Sirkko ym., 2022). Se miten koulunkäynninohjaajan tuomaa resurssia käytetään, sovitaan yleensä ennen työsopimuksen toimeenpanoa. Työnkuva muotoutuu resurssien sekä koulun yksilöllisten tarpeiden perusteella.

Tärkeimpiä tehtäviä koulunkäynninohjaajien työssä on tukea oppilaita koulunkäyntiin liittyvissä haasteissa (OPH, 2010). Koulunkäynninohjaajat ovat runsaasti vuorovaikutuksessa oppilaiden kanssa niin luokassa kuin välitunneilla. Varsinkin välitunneilla koulunkäynninohjaajien on mahdollista jutella oppilaiden kanssa muustakin kuin kouluun liittyvistä asioista, mikä voi vahvistaa oppilaiden luottamusta koulunkäynninohjaajaan ja siten helpottaa koulunkäynninohjaajan työtä luokassa (Merimaa & Virtanen, 2007). Se on mahdollisuus, jota välttämättä luokanopettajilla ei ole. Koulunkäynninohjaajien työssä korostuu oppilaantuntemus, jota edesauttaa samojen opetusryhmien kanssa toimiminen viikosta toiseen (Merimaa & Virtanen, 2007).

2.2 Yhteistyö ja vuorovaikutus

Yhteistyö on keskeisessä osassa erilaisissa asiantuntijatehtävissä, mukaan lukien kasvatuksen ja koulutuksen kentällä. Työelämässä ihmisten välille syntyy luonteeltaan ja tavoitteiltaan erilaisia vuorovaikutussuhteita. Toimiva vuorovaikutussuhde vaatii osapuolilta riittävää ajallista panostusta, tasapainoilua läheisyyden ja yksityisyyden välillä sekä luottamuksen syntymistä. Kahden ihmisen välinen vuorovaikutussuhde vie eniten resursseja, mutta on kaikista muodoista tuloksellisin. (Aira, 2012).

Toimivalla vuorovaikutuksella on tärkeä rooli muun muassa inklusion toteuttamisessa (OPH, 2014). Periaate oppilaiden moninaisuuden huomioivasta ja kaikille yhteisestä opetuksesta pohjautuu YK:n ihmisoikeussopimukseen sekä Salamancan julistukseen (UNESCO, 1994). Inklusioperiaatteen sisällölle ei ole yhtä yleisesti hyväksyttyä määritelmää, mikä on vaikeuttanut sen käytännön toteutusta. Inklusiopuhe on voitu paikantaa politiikan, talouden ja pragmaattisen toteutuksen diskursseihin, jolloin käsite rajautuu herkästi kapeasti ymmärretyksi. Laajasti käsitettynä inklusio on prosessi, jossa yhteisön osallisuuden esteitä puretaan, mikä koulun kontekstissa tarkoittaa oppimisen ja opiskelun mahdollistamista kaikille moninaisille oppijoille. Yhdeksi konkreettiseksi toimintatavaksi inklusion edistämiseksi peruskoulussa on esitetty yhteisopettajuutta (Sirkko ym., 2020).

Yhteisopettajuus on yksi peruskoulun kontekstissa ilmenevistä yhteistyön vuorovaikutussuhteista. Yhteisopettajuudella tarkoitetaan kahden tai useamman pedagogisen ammattilaisen yhdessä suunnittelemaa, toteuttamaa ja arvioimaa opetusta (Sirkko ym., 2020). Yhteisopettajuutta voidaan toteuttaa erilaisilla työpareilla, jotka muodostuvat luokan-, aineen- ja erityisopettajien ammattiryhmistä. Koulunkäynninohjaajan ja opettajan muodostamat yhteistyöparit ovat kuitenkin yleisimpiä ja koulunkäynninohjaaja on usein opettajan tärkein yhteistyöpari (Sirkko ym., 2022).

Opettajan ja koulunkäynninohjaajan välinen yhteistyö voidaan joissakin tilanteissa rinnastaa yhteisopettajuuteen. Artikkelissaan Sirkko ja kollegat (2020) tutkivat opettajien kertomuksia onnistuneista kokemuksista yhteisopettajuudesta. Yhdeksi toimivaksi yhteisopettajuuden toteutustavaksi vastauksissa ilmeni joustava ryhmittely, jossa käytettävät aikuisresurssit pyritään hyödyntämään mahdollisimman hyvin. Tässä toteutustavassa myös koulunkäynninohjaajaa käytettiin eri ryhmien opetuksessa. Koulunkäynninohjaajan opetusvastuu laajentaa perinteistä käsitystä yhteisopettajuudesta sekä myös koulunkäynninohjaajan työnkuvaa. Laajennettujen käsitteiden myötä koulunkäynninohjaajan ja opettajan yhteistyötä voidaan tarkastella yhteisopettajuuden viitekehyksessä.

Takala (2007) on tutkinut koulunkäynninohjaajan työn sisältöä tutkimuksessa, jossa haastateltiin 14 koulunkäynninohjaajaa sekä havainnoitiin yhteensä 60 tuntia yleis- sekä erityisopetuksen luokissa. Aineistosta havaittiin yhteensä 11 koulunkäynninohjan työtehtävää, joista yleisopetuksen luokissa yleisimpiä olivat oppilaan avustaminen, odottaminen/kuuntelu/havainnointi sekä yksittäisen oppilaan/pienryhmän/puolikkaan luokan opettaminen. Lahtisen pro-gradu tutkielmassa (2018) yleisimmiksi työtehtäviksi havaittiin myös valvontaan ja järjestyksen ylläpitämiseen liittyvät tehtävät, kuten oppilaiden rauhoittelu sekä kiinnipitotilanteet.

Takalan (2007) tutkimuksen mukaan yleisopetuksen luokissa koulunkäynninohjaajaan työtehtäviin kuuluu enemmän suoraa oppilaan avustamista, kun taas erityisopetuksessa opettajan apuna toimimisen määrä korostuu. Oppilaiden ikä vaikuttaa myös työtehtävien laatuun, sillä suora oppilaan avustaminen ja ohjaus oli merkittävästi yleisempää nuoremmilla vuosiluokilla (1.- ja 2. lk.), kun taas tätä vanhempien kanssa toimivien ohjaajien vastauksissa korostui opettaminen sekä epäsuorat työtehtävät opettajan apuna. Yleisenä ilmiönä vastausten perusteella voidaan havaita, että toimintatavat yhteiseen suunnitteluun liittyen ovat harvinaisia, sekä yhteistyön laatu ja tapa vaihtelevat suuresti yksilöiden

välillä. Koulunkäynninohjaajan epävarmuus tulevien tuntien sisällöstä, omasta roolista ja opettajan odotuksista aiheuttaa turhautumista.

Tutkittua tietoa koulunkäynninohjaajan työnkuvasta ja yhteistyöstä opettajan kanssa on niukasti tarjolla. Useat tutkimukset esittävät argumentteja koulunkäynninohjaajan ja opettajan välisen yhteistyön kehittämisen tarpeellisuudesta sekä ammattiryhmän aseman edistämisestä kouluyhteisössä (Takala, 2007; Sirkko, ym., 2022). Tutkimuksista piirtyy myös kuva koulunkäynninohjaajien kokemuksista käytännön työssä toteutuvasta yhteistoiminnallisesta sekä itsenäisestä pedagogisesta vastuusta (Takala, 2007; Sirkko, ym., 2020; Lahtinen, 2018). Tietoa ja keskustelua työn konkreettisista käytänteistä, yhteistyön toimivista rakenteista ja merkityksestä oppilaan tukemisessa ei kuitenkaan ole olemassa runsaasti.

2.3 Liikunta perusopetuksessa

Liikunnan oppiaineen tarkoituksena on tukea ja kehittää oppilaan kokonaisvaltaista hyvinvointia. Opetuksen sisältöalueita ovat fyysinen, sosiaalinen ja psyykinen toimintakyky. Liikunnan tunneilla keskeisessä asemassa on positiiviset kokemukset, jotka tukevat oppilaiden liikunnallisen elämäntavat kehittymistä. Oppiaineen ytimessä on ajatus liikkumaan kasvamisesta sekä liikunnan avulla kasvamisesta. Liikkumaan kasvamisen tavoitteessa suppeampi liikunnan käsite on korvattu termillä liikkuminen, joka pitää sisällään kaiken ihmisen fyysisen aktiivisuuden (Itkonen, 2021). Liikunnan avulla kasvamisen tavoitteella tarkoitetaan monipuolisten psyykkisten ja sosiaalisten taitojen opettelua liikunnan monipuolisissa oppimisympäristöissä (OPS, 2014).

Liikunnan oppiaineen tehtäväkuvauksessa vuoden 2004 opetussuunnitelmassa (OPH) kuvataan, että liikunta ja oppimiskokemukset vahvistavat oppilaan itsetuntoa sekä ohjaavat suvaitsevaisuuteen. Vuoden 2014 opetussuunnitelmassa (OPH, 2014) korostuu liikunnan avulla edistettävien arvoja ja taitoja merkitys, joita ovat esimerkiksi yhdenvertaisuus, tasa-arvo, yhteisöllisyys ja sosiaaliset taidot. Voimassa olevassa opetussuunnitelmassa (OPH, 2014) tavoitteisiin on kirjattu liikunnallisen elämäntavan tukeminen, mikä pitää sisällään liikkumisen lisäksi kokonaisvaltaisia terveydellisiä ja hyvinvointiin liittyviä aiheita. Aikaisemmissa opetussuunnitelmissa kokonaisvaltaista liikunnalliseen elämäntapaan ohjaamista ei mainita, vaan huomio keskittyy taitojen opetteluun myötä mahdollisuuteen harrastaa omaehtoista liikuntaa omassa arjessa.

Jaakkola ja kollegat (2017) määrittelevät liikuntapedagogiikan sisällöksi kaiken toiminnan, jossa erilaisia liikuntaan liittyviä ilmiöitä tutkitaan tai tarkastellaan kasvatuksellisen linssin läpi. Sitä organisoivat yhteiskunnan tasolla koulujen lisäksi muun muassa päiväkodit, oppilaitokset sekä harrastustoimintaa järjestävät tahot. Liikuntapedagogiikan päätavoitteita on kaksi 1.) kasvattaminen liikunnan avulla sekä 2.) kasvattaminen liikuntaan. Kasvattamisella liikuntaan tarkoitetaan sellaisten liikuntaympäristöjen ja tilanteiden luomista, jotka edistävät myönteisen liikuntamotivaation syntymistä. Liikunnan avulla kasvattaminen puolestaan merkitsee liikunnan käyttämistä välineenä, jonka avulla opetuksessa voidaan kehittää muun muassa oppilaiden tunne- ja vuorovaikutustaitoja.

Liikuntatunnit pitävät pääsääntöisesti sisällään yhteisöllistä toimintaa, jossa toimitaan paljon ryhmissä, joukkueissa tai pareittain. Siksi ne ovat oiva paikka lasten ja nuorten sosioemotionaalisen kasvun kehitykselle (Jaakkola ym., 2017). Liikuntatunneilla toimivien ammattilaisten tulee huolehtia siitä, että kaikille oppilaille syntyy kokemus hyväksytyksi tulemisesta sekä tasa-arvoisesta ryhmän jäsenenä toimimisesta. Liikuntatunteja pitävän opettajan arvomaailma heijastuu väistämättömästi oppituntien sisältöön ja siihen, miten erilaisiin opetuksessa ilmeneviin tilanteisiin puututaan (Jaakkola ym., 2017).

2.4 Koulunkäynninohjaajan rooli liikunnanopetuksessa

Jaatisen ja Lindforsin (2000) käsityön yhteisopettajuutta koskevan tutkimuksen mukaan yhdessä toteutetun opetuksen kulmakivi on yhteissuunnittelu. Sen roolia voidaan pitää erittäin tärkeänä ja sille tulisi ehdottomasti varata tarpeeksi aikaa. Yhteisopettajuudessa vastuu opetuksesta ja oppilaiden kohtaamisesta jakautuu työparin kesken ja kommunikointi työparin välillä on edellytys toimivalle yhdessä toteutetulle opetukselle. Tutkimuksen tuloksia voidaan myös tarkastella liikunnan näkökulmasta oppiaineiden yhteneväisyyksien vuoksi. Oppiaineille yhteistä on muun muassa käytännön tekeminen ja muista oppiaineista eroavat ympäristöt ja opetusvälineet.

Yhteisopettajuuden nähdään soveltuvan hyvin taito- ja taideoppiaineisiin (Takala & Uusitalo-Malmivaara, 2012), mutta aiheen tutkimuksesta on puutetta. Opettajan ja koulunkäynninohjaajan välistä yhteistyötä liikuntatunneilla on tutkittu näkökulmasta, jossa ohjaajalle on tehtävänkuvauksessa määritelty henkilökohtainen tuettava oppilas, jolla on laajoja tuen tarpeita (Haycock & Smith, 2011; Vickerman & Blundell, 2012). Tutkimusten mukaan koulunkäynninohjaajan ja opettajan kommunikaatiolla oppilaan tarpeisiin liittyen sekä ohjaajan liikunnan sisältöosaamisella on merkittävä rooli inklusiivisen liikuntatunnin

toteutumisessa. Suomessa koulunkäynninohjaajan pakolliseen koulutukseen sisältyy osaamisvaatimus tukea ja ohjata oppijaa taito- ja taideoppiaineissa (OPH, 2023), mutta liikunnan oppiaineen laajan kentän haltuun ottaminen voi olla yksin opintojen pohjalta haastavaa. Tutkittua tietoa yhteisopettajuudesta tai koulunkäynninohjaajien kokemuksista yleisopetuksen ryhmien liikunnanopetuksesta ei ole paljon olemassa.

3 Menetelmät ja analyysi

3.1 Tutkimusote ja -kysymykset

Tutkimus toteutettiin laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena ja fenomenologisella tutkimusotteella. Kvalitatiivinen tutkimus lukeutuu empiirisen tutkimuksen piiriin, jossa tietoa tutkimuskohteesta muodostetaan havaintojen perusteella. Fenomenologinen tutkimusote pitää sisällään ontologisen ja epistemologisen oletuksen todellisuuden ja tiedon sosiaalisesta rakentumisesta yksilöllisesti kokemusten kautta (Hirsjärvi & Hurme, 2022; Laine, 2015). Fenomenologinen lähestymistapa todellisuuden rakentumisesta ja laadullisen tutkimuksen menetelmät mahdollistavat tutkimuskohteiden asenteiden, näkökulmien ja kokemusten kuvailun ja tulkinnan (Hirsjärvi & Hurme, 2022; Laine, 2015).

Tutkimuksen tavoitteena oli lisätä ymmärrystä koulunkäynninohjaajien kokemuksista liikuntatunneilla tapahtuvasta yhteistyöstä opettajan kanssa. Lisäksi tutkimuksen tavoitteena oli mahdollinen toiminnan kehittämisen näkökulma ja kuulla koulunkäynninohjaajien kokemuksia toimivan yhteistyön ja vuorovaikutuksen edellytyksistä ja omasta roolista. Tutkimuskysymykset muotoutuivat seuraaviksi:

1. Millaisia edellytyksiä koulunkäynninohjaajat kokevat toimivalle yhteistyölle ja vuorovaikutukselle opettajan kanssa peruskoulun liikunnanopetuksessa?
2. Millaiseksi koulunkäynninohjaajat kokevat oman roolinsa peruskoulun liikunnanopetuksessa?

3.2 Osallistujat ja aineiston keruu

Tutkimukseen osallistui neljä (n=4) koulunkäynninohjaajaa, jotka valikoituivat mukavuusotannan perusteella. Tutkimukseen osallistui kaksi alakoulun yleisopetuksen luokassa toimivaa ohjaajaa, yksi alakoulun pienryhmässä toimiva ohjaaja sekä yksi yläkoulussa työskentelevä ohjaaja, jolla oli kuitenkin myös kokemusta alakoulun liikuntatunneilla toimimisesta. Toinen alakoulussa toimivista ohjaajista sekä pienryhmässä toimiva ohjaaja työskentelevät saman työparin kanssa koko ajan. Kaksi muuta haastateltavaa toimivat useiden eri opettajien työparina kiertäen luokasta toiseen. Otokseen valikoitujen koulunkäynninohjaajien kriteereitä olivat aktiivinen työtehtävässä toimiminen, vähintään yhden vuoden kokemus työtehtävästä sekä vähintään yhden ryhmän liikuntatunneille osallistuminen viikoittain. Tutkimukseen osallistuminen oli vapaaehtoista.

Aineistonkeruu toteutettiin puolistrukturoituna teemahaastatteluna. Hirsjärven ja Hurmeen (2022) määrittelemässä menetelmässä haastattelu kohdistetaan valittuihin keskeisiin teemoihin. Menetelmän lähtöoletuksena oli, että haastateltavilla on kokemus valitusta teemasta, eli liikuntatunneilla tapahtuvasta yhteistyöstä opettajan kanssa. Menetelmää voidaan pitää puolistrukturoituna, koska haastattelun aihepiirit olivat kaikille haastateltaville samat, vaikka tarkkaa haastattelurunkoa kysymyksineen ei ollut ennalta määritetty (Cohen ym., 2018; Hirsjärvi & Hurme, 2022). Päädyimme menetelmään, sillä se mahdollisti joustavan haastattelutilanteen, jossa tutkittavan näkemykset, tulkinnat ja merkitykset pääsivät esiin.

Tiedonkeruumuotona haastattelu ei ole ongelmaton. Muun muassa haastattelijan taito ja kokemus, koulutus tehtävään, haastateltavan ja haastattelijan mahdolliset moninaiset virhelähteet (esim. taipumus antaa sosiaalisesti hyväksytyjä vastauksia) sekä valmiiden analyysityökalujen puute luovat haasteen tiedon luotettavuuden kannalta. (Hirsjärvi & Hurme, 2022)

Laadimme haastatteluun olemassa olevan tutkimuksen ja kirjallisuuden perusteella suuntaa antavan rungon, johon olimme koonneet keskeisiä teemoja ja avauksia (liite 1).

Haastattelurunko pyrittiin laatimaan yhteisopettajuuden määritelmän mukaisesti ottaen suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin näkökulmia huomioon. Haastattelut toteutettiin etänä videoyhteydellä, mikä mahdollisti myös ei-kielellisten viestien tulkitsemisen ja tiedonkeruun suuntaamisen sen perusteella. Valmistauduimme varsinaisiin haastatteluihin esihaastatteluiden avulla (Hirsjärvi & Hurme, 2022), jossa pyrimme kehittämään sujuvuutta sekä löytämään mahdollisia ongelmia jo etukäteen ennen varsinaista aineiston keräystä. Haastatteluun osallistujille lähetettiin etukäteen haastattelurunko, johon he ehtivät tutustua, ennen varsinaista haastattelua. Haastattelujen äänitteiden kesto oli noin 15 minuuttia.

3.3 Analyysi

Aineisto analysoitiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin menetelmällä. Menetelmästä käytetään myös induktiivisen sisällönanalyysin termiä, jolla tarkoitetaan yleisten johtopäätösten muodostamista havaintojen pohjalta. Induktiivinen sisällönanalyysi jakautuu 1.) valmistelu- 2.) analysointi- ja 3.) raportointivaiheeseen (Elo ym., 2022). Analyysiprosessin aikana tutkimuskysymykset tarkentuivat nykyiseen muotoonsa aineiston laadun ja määrän sekä tiedonintressiemme mukaisesti (Ruusuvoori ym., 2010). Aineiston tulkinnassa pyrimme näkökulmaan, joka mahdollisesti tuottaisi välineitä kuvattavan ilmiön kehittämiseen.

Induktiivisen sisällönanalyysin analysointivaihe voidaan jakaa edelleen kolmeen vaiheeseen (Tuomi & Sarajärvi, 2018, 122–126). Pelkistämisvaiheessa (redusointi) aineiston tutkimuksen kannalta olennaiset alkuperäiset ilmaukset tiivistetään pelkistetyiksi ilmauksiksi, jolloin tulkittu ilmauksen ydin on helpommin havaittavissa. Ryhmittelyvaiheessa (klusterointi) pelkistetyt ilmaukset ryhmitellään valitun tulkintakehyksen mukaisesti alaluokkiin, esimerkiksi etsimällä samankaltaisuuksia tai eroavaisuuksia. Aineiston käsitteellistämisen vaiheessa (abstrahointi) muodostetut alaluokat yhdistetään edelleen toisiin alaluokkiin, jolloin aineisto käsitteellistetään teoreettisiksi käsitteiksi ja johtopäätöksiksi. Aineiston abstrahoinnin voidaan kuitenkin nähdä alkavan jo aiemmissa analyysin vaiheissa (Tuomi & Sarajärvi, 2018).

Aineiston valmisteluvaiheessa haastattelujen äänitteet litteroitiin Word-ohjelmassa, jonka jälkeen haastattelut kirjoitettiin puhtaaksi ja aineistoon perehdyttiin tarkkuudella. Tässä vaiheessa aineisto myös anonymisoitiin ja äänitteet tuhottiin. Tulkitsimme ja luokittelimme aineistoa useampaan kertaan, ennen kuin päädyimme lopulliseen analyysikehykseen.

Aineiston pelkistämisvaiheessa valitsimme analyysiyksiköksi virkkeen ja ajatuskokonaisuuden (usean virkkeen ilmaus). Tutkimuskysymysten kannalta olennaisiksi koetut ilmaukset pelkistettiin yksinkertaisempaan muotoon ja taulukoitiin tietyn tutkimuskysymyksen alle. Tässä vaiheessa analyysia tutkimuskysymykset eriteltiin omiksi taulukoikseen, mutta saman ilmauksen oli mahdollista päätyä kumpaankin tutkimuskysymykseen vastaavaan taulukkoon. Taulukossa 1 esitetään esimerkki analyysin pelkistämisvaiheesta.

Taulukko 1. Esimerkki aineiston pelkistämisestä

Alkuperäinen ilmaus	Pelkistetty ilmaus
Siellä ei lopu tekeminen kesken, että saa käyttää omaa ammattitaitoa ja mielikuvitusta ja omaa osaamista tosi paljon. Kun on niin erilaisia lapsia ja tosiaan pienryhmässä, kun on niin sitä sitä skaalaa riittää.	Erilaiset oppijat liikuntatunneilla mahdollistavat oman ammattitaidon ja mielikuvituksen käytön.
No mulle ainakin on tärkeätä et mul on semmonen oma vapaus tietyllä tapaa, ettei joku oo mulle sillee et mee tonne ja tee toi, et sen opettajan pitää pystyä luottamaan et mä hoidan mun hommat, ja sama tietenkä toisinpäin.	Luottamus työparia kohtaan ja vapaus omassa työssä.
Sitten pitää osata varata aikaa silleen, että pystytään niinku pohjustamaan asioita ja etsimään semmoinen yhteinen päämäärä ja suuntaviivat. Se on tosi tärkeätä.	Molempien pitää osata varata aikaa yhteisen tavoitteen ja toimintatapojen löytämiseksi.
Keskusteleminen, joustavuus.	Keskusteleminen ja joustavuus edellyksenä yhteistyölle.

Alkuperäinen ilmaus	Pelkistetty ilmaus
No me ollaan jo välitunteja saatettu jäädä tuonne luokkaan keskustelemaan, ihan niinku keskustellaan tai työpäivän päätteeksi pistetään ylös onnistumisia. Sitten, jos löytyy joku asia mitä pitäisi kehittää niin sekin muistetaan sanoa, että me tosi paljon keskustellaan.	Keskustelu onnistumisista sekä kehitettävistä asioista.

Ryhmittelyvaiheessa pelkistetyt ilmaukset klusteroitiin alaluokiksi. Samankaltaiset tai samaa ilmiötä eri näkökulmasta kuvaavat ilmaukset sijoitettiin samaan alaluokkaan. Aineiston rajallisen koon vuoksi päädyimme määrittelemään alaluokan syntymisen vaatimukseksi kaksi pelkistettyä ilmausta, eli yksi pelkistetty ilmaus ei itsessään muodostanut alaluokkaa.

Syntyneet alaluokat nimettiin luokkaa kuvaavalla yksinkertaisella virkkeellä. Taulukossa 2 on kuvattu aineiston ryhmittelyvaihetta.

Taulukko 2. Esimerkki aineiston ryhmittelystä

Pelkistetty ilmaus	Alaluokka
Tehtävien jakamisessa mielipidettä kysytään yleensä, mutta viime kädessä opettaja on auktoriteetti. Työtehtävät ovat täysin erilaisia. Autan, vaikka en opettajan avustaja olekaan. Opettaja päättää kaikesta mitä tunnilla tapahtuu. Välillä tunneilla ei ole tekemistä, mutta koen sen olevan ansaittua.	Koulunkäynninohjaajan- ja opettajan työnkuvat eroavat toisistaan.
Minulla ei ole valvontavastuuta, ja siksi en mielelläni tee tiettyjä tehtäviä. Työtehtävät valikoituvat välillä valvontavastuun perusteella.	Vastuukysymykset määrittävät roolin liikuntatunneilla.
Olen toisena aikuisena paikalla todistamassa, jos oppitunnilla tapahtuu jotain. Jotkut ryhmät vaativat sen, että tunneilla on oltava toinen aikuinen läsnä.	Järjestyksen ylläpito ja todistaminen mahdollisissa kiistatilanteissa.

Analyysin käsitteellistämisvaiheessa alaluokat yhdistettiin yläluokiksi ja niitä ytimekkäästi kuvaaviksi pääluokiksi. Yläluokan syntymiseen riitti yksi alaluokka. Yläluokat nimettiin kuvailevalla virkkeellä tai virkkeillä, jotka tiivistettiin tutkimuskysymykseen vastaavaan pääluokkaan. Yläluokan kuvauksessa yhteys alkuperäisiin ilmauksiin pyrittiin säilyttämään,

jotta abstrahoinnin prosessi alhaalta ylös kohti teoreettisia käsitteitä kohti olisi yhtenäinen.

Käsitteellistämisen vaihetta on kuvattu taulukossa 3.

Taulukko 3. Esimerkki aineiston käsitteellistämisestä

Alaluokka	Yläluokka	Pääluokka
Luottamus ja kunnioitus työparia kohtaan Työparin välinen suhde ja sitoutuminen yhteistyöhön.	Yhteistyö perustuu luottamukseen ja kunnioitukseen työparia kohtaan, sekä vaatii sitoutumista ja henkilökohtaisen suhteen muodostumista.	Henkilökohtainen suhde
Keskustelu ja kommunikointi työparin kanssa. Yhteisen suunnitteluajan merkitys ja määrä.	Toimiva yhteistyö vaatii monipuolista kommunikointia ja keskusteluyhteyttä. Yhteisellä suunnitteluajalla on suuri merkitys.	Yhteinen ajankäyttö
Resurssit ja rajoitteet yhteistyöhön ja liikunnan opetuksen järjestämiseen.	Erilaiset rajoitteet liikuntaympäristöihin, opetussuunnitelmaan ja ohjaajien työnkuvaan liittyen vaikuttavat yhteistyöhön. Työn johtamisella on merkitys yhteistyön sujumuuden kannalta.	Ulkopuoliset tekijät

3.4 Tutkimuksen eettisyys

Tutkimuksessa on otettu huomioon eettisyys monin eri tavoin ja pyritty toimimaan hyvien tutkimuskäytäntöjen mukaisesti. Tutkimukseen osallistuminen oli vapaaehtoista, tietosuojaselosteet toimitettiin haastateltaville ajoissa ja olennaiset kohdat kerrattiin suullisesti haastattelutilanteen aluksi. Haastattelut anonymisoitiin asianmukaisesti. Tutkittavien suostumuksella haastattelut nauhoitettiin ja analyysivaiheessa äänitteet haastatteluista tuhottiin. Haastateltavien luvalla anonymisoitua haastatteluaineistoa on mahdollista säilyttää kahden vuoden ajan mahdollista jatkokäyttöä varten.

4 Tulokset

Tulemme esittämään tutkimustulokset tutkimuskysymysten mukaisesti ryhmiteltynä.

Tulososion ensimmäisessä osassa esitetään yhteistyön koetut edellytykset ja toisessa osassa käynninohjaajien kokemat erilaiset roolit liikunnanopetuksessa tapahtuvassa yhteistyössä.

4.1 Edellytykset toimivalle yhteistyölle liikunnanopetuksessa

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen tavoitteena oli lisätä ymmärrystä koulunkäynninohjaajan ja opettajan välisen yhteistyön edellytyksistä alakoulun liikunnanopetuksessa ohjaajien henkilökohtaisten kokemusten perusteella. Tulosten perusteella koulunkäynninohjaajien kokemat yhteistyön edellytykset ovat 1.) mielekkyys 2.) henkilökohtainen suhde 3.) yhteinen ajankäyttö ja 4.) ulkopuoliset tekijät. Tutkimustulokset tullaan esittämään pääluokittain.

4.1.1 Mielekkyys

Haastateltavien vastauksista ilmeni liikunnan oppiaineen mielekkyys useista eri näkökulmista. Liikunnan oppiaine koettiin poikkeuksetta mielekkääksi osaksi arkea, mikä antaa hyvät lähtökohdat toimintaan tunneilla. Henkilökohtainen positiivinen liikuntasuhde ilmeni kuvauksissa useasti oppituntien mielekkyyden perusteena. Oman aktiivisen liikuntaharrastuksen voidaan tulkita vaikuttavan positiivisesti koulunkäynninohjaajan kokemukseen liikuntatunneilla toimimisesta. Liikunnan oppiaine koettiin myös monipuoliseksi mahdollisuudeksi käyttää omaa osaamista ja mielikuvitusta työssään. Mielekkyyttä perusteltiin myös erilaisten oppijoiden tuomalla lisähaasteella.

Siellä (liikuntatunneilla) ei lopu tekeminen kesken, että saa käyttää omaa ammattitaitoa ja mielikuvitusta ja omaa osaamista tosi paljon. Kun on niin erilaisia lapsia ja tosiaan pienryhmässä kun on, niin sitä skaalaa riittää.

-Ohjaaja 1

4.1.2 Henkilökohtainen suhde

Toinen edellytys toimivalle yhteistyölle liikunnanopetuksessa on työparin välinen henkilökohtainen suhde. Luottamus ja kunnioitus työparia kohtaan sekä sitoutuminen yhteistyöhön koetaan merkittäväksi. Luottamukseen linkittyvä puhe keskittyi oman ammatillisen tilan antamiseen erityisesti opettajan osalta, sekä työtehtävien luotettavaan suorittamiseen puolin ja toisin. Nähdynsi tulemisen kokemus ja ammatillisen oikeutuksen tunnustaminen ovat tärkeässä osassa yhteistyötä. Tärkeäksi koettiin oman työpariin

tutustuminen käymällä keskustelua työasioiden lisäksi myös arjen asioista. Työhön sitouttavana ja merkityksellistävänä tekijänä koettiin yhteenkuuluvuus mahdollisen oman ryhmän ja työparin kanssa sekä yhteisen tavoitteen jakaminen. Yhteinen aika syventää vuorovaikutuksen laatua ja rutinoi työskentelyä. Puolestaan yhteistyötä rajoittavana tekijänä vastauksissa esiintyi tilanne, jossa yhteenkuuluvuutta ei pääse syntymään oman vakituisen työparin puuttuessa.

...Varsinkin silloin kun on semmoisessa ryhmässä ala-asteella, kun on koko ajan saman oppilasmatskun kanssa tekemisissä ja samojen opettajien kanssa. Sitten niinku pienillä vihjauksilla tai semmoisilla melkein pään tai korvan asennolla sä pystyt viestimään sille sun työparille sen mitä sä niinku tarvitset. Tai että nyt mun on pakko jäädä tähän näin, koska täällä on joku tilanne päällä ja mä aion katsoa tän loppuun, että mene sinä eteenpäin.

-Ohjaaja 3

4.1.3 Yhteinen ajankäyttö

Kolmas pääluokka toimivan yhteistyön edellytyksistä oli yhteinen ajankäyttö. Yhtenä tärkeänä yhteistyön piirteenä koettiin joustavuus, jolla tarkoitettiin oman toiminnan mukauttamista niin ajankäytöllisesti kuin myös opetuksen sisällöllisesti. Työparin molempien osapuolien orientaatio yhteistyötä kohtaan tulee olla sellainen, että aikaa halutaan varata yhteiseen suunnitteluun ja yhteisten toimintatapojen löytämiseksi. Useissa ilmauksissa kuului myös toive vahvempaan osallisuuteen opetuksessa, esimerkiksi yhteisen suunnittelun myötä. Vastaajien mukaan joissakin kouluissa on ollut käytäntö, että koulunkäynninohjaajan ja opettajan yhteistyöhön on työjärjestyksessä valmiiksi allokoitu yhteiset työajat, joiden merkitys työyhteisössä on ollut suuri ja siksi niistä on myös tiukasti pidetty kiinni. Ohjaajat kuvasivat useita toimiviksi ja tärkeäksi koettuja ajankäytöllisiä ratkaisuja työparin kanssa.

No, me ollaan välitunteja saatettu jäädä tuonne luokkaan keskustelemaan, ihan niinku vaan keskustellaan, tai työpäivän päätteeksi pistetään ylös onnistumisia. Sitten, jos löytyy joku asia mitä pitäisi kehittää, niin sekin muistetaan sanoa. Että me tosi paljon keskustellaan.

-Ohjaaja 4

Vastauksissa kuului myös kokemus siitä, ettei yhteistä suunnittelu-aikaa ole riittävästi. Kokemukset ajankäytön tavoiteltavasta määrästä riippuvat ohjaajan koetusta roolista, mutta yhtenäisenä piirteenä vastauksissa ilmeni kommunikointiin ja yhteistyöhön käytettävän aikamäärän ja panostuksen vähimmäismäärä. Työparin yhteisen ajan puuttuessa ajankäytön vähimmäisedellytykseksi koettiin, että opettaja informoisi ohjaajaa tulevan liikuntatunnin

sisällöstä liittämällä tämän oppilaille lähetettävään wilma-viestiin, mikä ei välttämättä aina toteudu. Liikuntatunneilla työskennellään monenlaisissa oppimisympäristöissä ja esimerkiksi erilaisissa sääolosuhteissa, jolloin puutteellinen yhteistyö saattaa helposti aiheuttaa arkisia, käytännön seikkoihin liittyviä turhautumisen kokemuksia työssä.

4.1.4 Ulkopuoliset tekijät

Ulkopuolisten tekijöiden pääluokalla tarkoitetaan työparin yhteistyöstä riippumattomien tekijöiden vaikutusta yhteistyön laatuun. Yhteistyöhön vaikuttavia ulkopuolisia tekijöitä tunnistettiin vastauksista sekä positiivisesta, että negatiivisesta näkökulmasta. Puutteelliset liikuntaolosuhteet koulun ympäristössä koettiin opetuksen laatua heikentäväksi tekijäksi, mikä voi vaikuttaa yhteistyön lähtökohtaiseen asenteeseen. Koulunkäynninohjaajan työkuva muotoillaan usein siten, että tyhjää aikaa yhteiselle suunnittelulle ei jää, vaan ohjaaja siirtyy välittömästi ryhmästä toiseen tai koulupäivän jälkeen valinnaisten oppituntien kautta iltapäiväkerhoon. Liikuntatunnit koettiin korostuneen tärkeiksi erityisen tuen oppilaille, mutta kokemusten mukaan esimerkiksi pienryhmän lukujärjestyksestä ne saattavat puuttua kokonaan. Vastauksissa toistui useimmiten juuri koulunkäynninohjaajan työnkuvaan kuuluva tiukka ja tarkkaan määritelty työjärjestys yhteistyötä rajoittavana tekijänä.

Työnjohtamisesta oli myös positiivisia kokemuksia yhteistyön kannalta. Esihenkilöt voivat vaikuttaa yhteistyöhön merkittävästi tarjoamalla työparille mahdollisuuksia yhteisiin koulutuksiin ja kursseihin. Kokemukset koulutuksista ja kursseista olivat vähäisiä, mutta niiden koettu merkitys toimivan yhteistyön kannalta oli merkittävä.

Ja sitten ykskaks rehtorilta tuli viesti, että hei mä löysin tämmöisen koulutuksen (...) Me päästiin sinne koulutukseen ja sieltä saatiin ihan mielettömän hyviä työkaluja tähän, miten me niinku voidaan työstää ja tehdä asioita yhdessä. Ja se on ollut ihan mieletön apu...

-Ohjaaja 1

4.2 Koulunkäynninohjaajien roolit liikunnanopetuksessa

Toisen tutkimuskysymyksen tarkoituksena oli lisätä ymmärrystä koulunkäynninohjaajien kokemista rooleista liikunnan opetuksessa. Analyysin perusteella tulkitsimme haastateltavien ohjaajien vastauksista neljä pääluokkaa 1.) oppilaan ja opettajan tuki 2.) itsenäinen toimija 3.) tasa-arvoinen pedagoginen ammattilainen ja 4.) "jokapaikanhöylä". Tutkimustulosten mukaan ohjaajien kokemuksiin rooleistaan vaikuttivat useat asiat, kuten opettajan työtavat,

oppilaiden tuen tarpeen vaihtelevuus, sekä työnkuvien erilaisuuteen liittyvät vastuukysymykset. Roolit kuvaavat ohjaajien kokemuksia tilannekohtaisesti, eivätkä sido tai poissulje toisiaan. Jokaisen haastateltavan vastauksista tunnistettiin kaikkiin neljään pääluokkaan linkittyvää puhetta.

4.2.1 Oppilaan vai opettajan tuki?

Ensimmäinen vastauksista ilmennyt roolikuvaus liittyi oppilaan ja opettajan tukemiseen. Päätimme muodostaa pääluokan ilmauksista, joiden sisällöstä oli tulkittavissa näkökulmia kysymykseen, ketä varten koulunkäynninohjaajat ovat. Osassa koulunkäynninohjaajien vastauksista välittyi kokemukset, joissa ensisijaisesti tehtävänä on oppilaiden tukeminen liikuntatunneilla. Konkreettisiin tehtäviin heillä kuului muun muassa auttaa oppilaita suoriutumaan fyysisistä tehtävistä sekä antaa tukea erityistä tukea tarvitseville, mikä samalla mahdollistaa joidenkin oppilaiden osallistumisen liikuntatunneille. Liikuntatuntien luonteesta johtuen myös oppilaiden sosioemotionaalisista haasteista kumpuavat tilanteet ja niiden ratkaiseminen kuuluvat haastateltavien työtehtäviin.

(...) Siellä on sitten niinku sanallista ja fyysistä voimankäyttöä enemmän kuin muuten koulupäivän aikana. Niin silleen esimerkiksi, että kun tytöt saattaa tuntee turvattomuutta siinä, että vahvat fyysiset pojat pelaa liian kovaa esimerkiksi futista tai ihan mitä vaan ja on silleen, että ne ei uskalla sitten osallistua siihen.

-Ohjaaja 3

No siis mä näen sillä tavalla, että se mun rooli on hyvin tärkeä ja isossa osassa. Koska jos mä en olisi siellä liikuntatunnilla niin mä uskon, että se liikuntatuntin kokemus hyvinkin monelle lapselle, varsinkin erityisoppilaille, jää hyvin negatiiviseksi.

-Ohjaaja 2

Vastauksista ilmeni myös ohjaajien kokemus roolista, jossa toimitaan ensisijaisesti opettajan apuna. Haastateltavien vastauksista oli tulkittavissa kokemus oman roolin tärkeydestä, ja siitä miten ohjaajien läsnäololla on suuri merkitys liikuntatuntien sujuvuuden kannalta. Rooliin kuuluu myös huolehtia siitä, että opettaja voi keskittyä opettamiseen. Ala-asteen liikuntatuntien käytännön järjestelyiden tarve oli myös yksi haastateltavien erikseen mainitsema asia, jossa kokivat apunsa erittäin merkittäväksi.

Mun tehtävä on auttaa opettajaa opettamaan sen tunnin aikana. Mä huolehdin siitä, että jos siellä on jotain tämmöisiä pudokkaita, niin ne ei tule häiritsemään sitä oppituntia, että opettaja saa jatkaa sitä opettamista ja mä nappaan kopin niistä, jotka vähän heikommin siellä selviytyy.

-Ohjaaja 3

Kerron tunnin jälkeen opettajalle, jos olen nähnyt jonkun oppilaan toimivan esimerkillisesti tai hienosti.

-Ohjaaja 3

4.2.2 Itsenäinen toimija

Toisen roolin nimesimme itsenäiseksi toimijaksi, ja siinä korostui kokemus itsenäisestä työkuvasta suhteessa opettajaan. Vastauksista kuului painotus siitä, että työtehtävien määräytymiseen vaikuttavaa vastuukysymykset, jotka myös rajoittavat mahdollisuuksia erilaisiin työtehtäviin. Vastauksista ilmeni myös, ettei tiettyjä työtehtäviä haluta tehdä ollenkaan, koska valvontavastuu on opettajalla. Itsenäiset toimijat kokivat rooliinsa kuuluvan yleisesti järjestyksen ylläpitoa sekä mahdollisissa kiistatilanteissa todistajana toimimista. Itsenäiset toimijat kuvasivat rooliaan ja työtehtäviään täysin erilaisiksi verrattuna opettajaan ja puheesta välittyi myös asenne, jossa ensisijainen tehtävä ei ole opettajan auttaminen, mutta sitä kuitenkin tapahtuu arjessa.

Työnjakoon liittyen – niin mähän sanon usein, että mene sinä nyt sinne luistinkentälle, että minä jään tänne jakamaan näitä kypäriä ja luistimia. Koska hänellä on kumminkin se valvontavastuu.

-Ohjaaja 3

4.2.3 Tasa-arvoinen pedagoginen ammattilainen

Kolmas pääluokka nimettiin tasa-arvoiseksi pedagogiseksi ammattilaiseksi. Haastateltavat kokivat olevansa tasa-arvoisia työparin kanssa, vaikka työtehtävät tunnustettiin eriarvoisiksi ja erilaisiksi. Vastausten perusteella koulunkäynninohjaajat pitivät erittäin paljon siitä, että päivien aikana ja jälkeen keskustellaan siitä, miten oppilaat ovat toimineet ja työskennelleet. Haastateltavat kuvasivat tilanteita, joissa opettaja voi poistua luokasta, mutta tavoitteellinen toiminta luokassa jatkuu samanlaisena ohjaajan läsnäollessa. Koulunkäynninohjaajat, jotka saivat osallistua opetuksen suunnitteluun, kokivat sen poikkeukseksi positiiviseksi ja tasa-arvon tunnetta lisääväksi tekijäksi. Tämä eroaa vahvasti itsenäisen toimijan roolikuvauksesta, jossa aineistomme mukaan ei varsinaisesti koeta opetuksen suunnittelun ja oppimisen arvioinnin kuuluvan heille ollenkaan. Mahdollisuus osallistua opetuksen suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin synnytti koulunkäynninohjaajissa kokemuksia yhteisopettajuudesta. Yhteisopettajuuteen liittyvät kokemukset on sisällytetty tähän pääluokkaan.

No tavallaan kyllä. Se on tosi tärkeätä, että jos tulee tilanne, että opettaja joutuu poistumaan luokasta, niin mä pystyn astumaan siihen hänen roolinsa ja et se opetus ja tekeminen ei kärsi. Ja pystytään luottamaan toinen toisiimme, että vaikka hän olisi poissa tai minä olen poissa, niin se homma pyörii ja menee eteenpäin.

-Ohjaaja 2

(...) Ollaan ikään kuin tasa-arvoisia, vaikka ei kuitenkaan niin kuin ammattinimikkeellä ole. Kyllä se on ihan kivaa.

-Ohjaaja 1

4.2.4 Jokapaikanhöylä

Viimeisen roolin nimesimme ”jokapaikanhöyläksi”, joka tässä tutkimuksessa tarkoittaa koulunkäynninohjaajaa, jonka rooliin kuuluu hoitaa sekalaisia kouluarjen työtehtäviä. Kokemuksen mukaan rooli on hyvin joustava ja se pitää sisällään varsin vähän omaa harkintaa. Vastausten mukaan ”jokapaikanhöylät” auttavat erityisesti konkreettisissa käytännön asioissa, kuten välineistä vastaamisesta luistelemaan mentäessä.

Tutkimusaineistosta ilmenee, että roolin omaksuvia ohjaajia yhdistää se, että he ovat monien oppilasryhmien kanssa tekemisissä viikon aikana. Opettajien asenteet ja tavat toteuttaa opetusta sekä mahdollista yhteistyötä nousivat myös esiin, kun osa haastateltavista koki koulunkäynninohjaajan roolin muodostuvan opettajan työtapojen mukaan. Useissa ilmauksissa esiintyi näkemys oman roolin riippuvan opettajan asenteesta ja toimintatavoista.

...Se on niin opettajasta kiinni, että millä tavalla opettajat haluavat tehdä työtään. Kuka haluaa itse hoitaa suunnittelun? Millä tavalla se opettaja näkee koulunkäynninohjaajan?

-Ohjaaja 4

(...) Se on niin henkilökohtaista. On kokemuksia, jolloin mä oon ollut luokissa, jossa on opettanut opettaja, joka ei ole jakanut mun kanssa minkäänlaista, ei niin viikkokirjeitä eikä mitään muutakaan. Silloin mä oon ollut vaan henkilö luokassa, joka tyylin jakaa kirjat ja that's it. Mut sitten on ollut myös paljon opettajia, jotka tosiaan näkee sen niin kun yhteistyönä. Että ollaan molemmat vaikuttavia tekijöitä luokassa, kysyy mielipiteitä ja ideoita ja kaikkea muuta, että se on hyvin niinku opettajakohtaista, että miten sen kokee.”

-Ohjaaja 2

5 Pohdinta

5.1 Yhteenveto

Tutkimuksen tavoitteena oli lisätä ymmärrystä koulunkäynninohjaajan ja opettajan välisestä yhteistyöstä peruskoulun liikunnanopetuksessa. Tarkemmat tutkimuskysymykset keskittyivät koulunkäynninohjaajien kokemuksiin yhteistyön edellytyksistä sekä ohjaajien kokemista rooleista liikunnanopetuksen yhteistyössä. Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena ja aineisto kerättiin puolistrukturoituna haastatteluna neljältä koulunkäynninohjaajalta.

Haastattelut analysoitiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin menetelmällä.

Tulosten mukaan yhteistyön edellytyksiä liikunnanopetuksessa koulunkäynninohjaajien näkökulmasta ovat liikunnan mielekkyys, työparin välinen henkilökohtainen suhde, yhteinen ajankäyttö sekä ulkopuoliset tekijät. Osa edellytyksistä liittyi vahvasti yleiseen yhteistyöhön opettajan kanssa oppiaineesta riippumatta, mutta myös erityisesti liikunnan oppiaineeseen liittyviä edellytyksiä havaittiin.

Koulunkäynninohjaajan positiivinen liikuntasuhde antaa edellytykset yhteistyön mielekkyydelle liikunnanopetuksessa. Lisäksi muun muassa erilaiset oppijat ja monipuoliset liikuntatunnit koetaan mielekkyyden osatekijöiksi. Kaiken kaikkiaan liikunnan oppiaine koettiin mielekkääksi osaksi arkea. Henkilökohtainen suhde työpariin koetaan yhteistyön tärkeäksi edellytykseksi. Luottamus työpariin ja yhteistyöhön sitoutuminen on merkittävää toimivan yhteistyön kannalta. Lisäksi nähdyksi tulemisen kokemus ja kunnioitus toista ammattiryhmää kohtaan ovat ratkaisevia onnistuneen yhteistyön kannalta.

Yhteinen ajankäyttö on merkittävässä osassa yhteistyön toimivuutta. Työpari on opittava tuntemaan sekä yhteisten toimintatapojen ja tavoitteiden määrittämiseksi on haluttava varata aikaa. Tulosten perusteella ohjaajat kokevat yhteisen suunnitteluajan määrän ja laadun riittämättömäksi sekä toivoisivat panostusta tähän. Lisäksi ulkopuolisia yhteistyöhön vaikuttavia tekijöitä tunnistettiin eri näkökulmista. Useissa työyhteisöissä koulunkäynninohjaajan työnkuvassa määritelty rooli hankaloittaa yhteistyön sujuvuutta. Vastauksissa esiintyi myös positiivisia kokemuksia työnjohtamisesta, jossa esimerkiksi työparin yhteistyöhön on päätetty panostaa tarjoamalla mahdollisuutta yhteisiin koulutuksiin.

Tutkimuksen tulosten mukaan koulunkäynninohjaajien kokemat roolit jakautuivat neljään pääluokkaan 1.) oppilaan tai opettajan tuki 2.) itsenäinen toimija 3.) tasa-arvoinen

pedagoginen ammattilainen sekä 4.) ”jokapaikanhöylä”. Tulosten perusteella voidaan todeta, että rooleihin ja niiden muodostumiseen vaikuttavat muun muassa ohjaajan asenne ja orientaatio työtä kohtaan, opettajan työtavat, sekä koulun resurssit ja toimintakulttuuri.

Koulunkäynninohjaajien kokemukset rooleistaan olivat yleisesti positiivissävyytteisiä ja oma työpanos koettiin tärkeäksi jokaisessa roolissa. Koulunkäynninohjaajan työnkuvaan kuuluu sekä oppilaiden, että opettajan tukemista, ja siksi yhden haastateltavan vastauksista saattoi heijastua molempia näkökulmia. Tulosten perusteella muodostuu kuva koulunkäynninohjaajien laajasta ja monipuolisesta työnkuvasta sekä suuresta merkityksestä liikunnanopetuksen onnistumisessa.

5.2 Johtopäätökset

Koulunkäynninohjaajat kokevat yhteistyön opettajan kanssa tärkeäksi osaksi työtään. Yhteistyö saa erilaisia merkityksiä ja edellyttää molemmilta osapuolilta sekä ympäristöltä lukuisia asioita.

Tutkimuksessa ilmennyt koulunkäynninohjaajien lämmin suhtautuminen liikuntatunteihin tukee väitettä siitä, että yhteisopettajuus sopii hyvin taito- ja taideaineisiin (Takala & Uusitalo-Malmivaara, 2012). Motivaatio sisältöjä kohtaan sekä tuloksissa ilmennyt oppilaslähtöinen orientaatio mielekkyyden taustalla antavat hyvät lähtökohdat yhteistyölle liikuntatunneilla. Osa tutkimuksessa ilmenneistä yhteistyön toimintatapoja liikuntatunneilla voidaan tarkastella yhteisopettajuuden viitekehystä käsin, kuten joustavaa ryhmittelyä, minkä vastaajat kokivat mielekkääksi toimintatavaksi liikuntatunneilla. Positiivinen orientaatio liikuntaa kohtaan vaikuttaisi myös lisäävän intoa osallistua opetuksen prosessin eri vaiheisiin, suunnittelusta toteutuksen kautta arviointiin. Tulosten perusteella voidaan todeta, että ainakin osa koulunkäynninohjaajista toivoisi vahvempaa osallisuutta opetukseen, ja siksi ohjaajan henkilökohtainen orientaatio olisi syytä ottaa huomioon työnkuvaa määriteltäessä. Näistä lähtökohdista voidaan todeta, että yhteisopettajuuden näkökulmaa voisi olla perustelua soveltaa liikunnanopetukseen myös laajemmin, etenkin niissä tapauksissa, kun ohjaajan orientaatio liikuntaa kohtaan on positiivinen.

Yhteistyön edellytyksiksi koetut henkilökohtainen suhde työpariin ja yhteisen ajankäytön vaatimukset ovat linjassa aiemman aihetta koskevan tutkimuksen kanssa. Airan (2012) mukaan toimiva ammatillinen vuorovaikutussuhde vaatii ajallista panostusta, luottamusta sekä henkilökohtaista suhdetta, jossa läheisyyden ja yksityisyyden välistä rajaa määritellään.

Liikunnanopetukseen liittyen ei ilmennyt poikkeavia näkökulmia. Kuitenkin liikunnanopetuksessa vuorovaikutuksen ongelmat saattavat herkemmin aiheuttaa turhautumisen tunteita työssä verrattuna muihin oppiaineisiin, koska esimerkiksi vaillinainen tiedottaminen heikentää ohjaajan mahdollisuuksia valmistautua oppitunneille asianmukaisesti.

Ehkä hiukan yllättäen vastauksissa ei ilmennyt kokemuksia liikuntapedagogisen osaamisen tai koulutuksen merkityksestä. Koulunkäynninohjaajan ammattitaidolla liikunnan sisällöissä on suuri merkitys inklusiivisen liikuntatunnin toteutumisessa (Haycock & Smith, 2011; Vickerman & Blundell, 2012), mutta vastaajien puheesta ei ollut tulkittavissa omaan liikuntaspesifiin ammattitaitoon liittyvää epävarmuutta tai itseluottamusta. Tulosten perusteella koulunkäynninohjaajat kuitenkin kokevat roolinsa merkittäväksi erilaisten oppijoiden osallisuuden mahdollistajana.

Sirkko ym. (2020) kertoivat artikkelissaan koulunkäynninohjaajien työnkuvan muuttuneen viime vuosikymmeninä, mutta edelleen ammattiryhmä jää vähälle huomiolle koulun arjessa. Tutkimuksemme tulosten mukaan koulunkäynninohjaajat kokevat roolinsa sekä työnsä tärkeäksi. Vastaajien puheista ilmeni suuri arvostus omaa työtä kohtaan ja kaikki haastateltavat kokivat oman työnsä jollain tasolla merkittäväksi.

Koulunkäynninohjaajat kokevat yhteistyön toteutumisen ja oman roolinsa riippuvan erittäin merkittävästi opettajan asenteesta sekä työtavoista. Se miten koulunkäynninohjaajien tuomaa resurssia kouluille jaetaan, sovitaan yleensä ennen työsuhteen toimeenpanoa.

Tutkimustulokset kuitenkin osoittavat, että näin ei aina ole, vaan ohjaajilla ei usein ole tietoa etukäteen tulevista työtehtävistä (Sirkko ym., 2020). Tämä kertoo koulunkäynninohjaajien työn strukturoimattomuudesta verrattuna luokanopettajiin.

5.3 Luotettavuustarkastelu ja jatkotutkimusehdotukset

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arviointiin ei ole yksiselitteisiä ja yleispäteviä menetelmiä, vaan tarkastelun kohteena tulee olla koko tutkimuksen prosessi (Tuomi ym., 2010). Validiteetin ja reliabiliteetin käsitteiden sijasta voidaan puhua tutkimuksen uskottavuudesta. Laadullisen tutkimuksen uskottavuuden on esitetty syntyvän muun muassa tutkijoiden tekemien tulkintojen ja käsitteellistämisen vastaavuudesta tutkittavien ilmiöiden kanssa, tutkimuksen vastaajien riittävästä kuvauksesta ja arviosta kerätyn aineiston totuudenmukaisuudesta sekä tulosten sovellettavuudesta ja neutraaliudesta (Tuomi & Sarajarvi, 2018).

Uskottavuuden lisäämiseksi analyysin eri vaiheet, tutkijoiden tekemät päätökset sekä merkittävimpien havaintojen aineistosidosteisuus tulee tehdä lukijalle näkyviksi mahdollisten rajoitusten ohella. Tutkijat tekevät tulkintoja ja käsitteellistävät tietoa jo lukuisissa vaiheissa ennen varsinaista analyysin abstrahointivaihetta (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Uskottavuuden arvioinnissa huomio kiinnittyy käytettyjen menetelmien ja tutkimusasetelman kykyyn kuvata tutkittavaa ilmiötä sekä aineiston tulkintojen tapaan.

Tutkimuksen kohteena oli koulunkäynninohjaajan ja opettajan välinen yhteistyö liikunnanopetuksessa, jota tutkittiin haastatteleamalla koulunkäynninohjaajia. Valittu näkökulma tarjoaa yhden portin yhteistyön tarkasteluun, mutta myös toisenlaiset ratkaisut olisivat perusteltuja. Haastatteluaineistoa olisi mahdollista täydentää esimerkiksi havainnoimalla tai opettajien näkökulman kartoittamisella. Aineisto kerättiin ainoastaan neljältä koulunkäynninohjaajalta, ja siksi aineiston laajuutta voidaan pitää suppeana. Esimerkiksi kyselyn avulla vastaajia olisi tavoitettu runsaampi määrä, mutta toisaalta aineistoon ei olisi todennäköisesti saavutettu tavoiteltua syvyyttä. Lisäksi osa haastatelluista ohjaajista työskenteli jatkuvasti saman työparin kanssa ja osa ei, sekä ohjaajat toimivat peruskoulun eri luokka-asteilla ja ryhmissä. Nämä seikat varmasti vaikuttavat kokemuksiin yhteistyöstä ja asettavat haasteen uskottavaan tulkintaan. Alkuperäinen aineisto tuhottiin henkilötietojen turvaamisen ja yksityisyyden suojan vuoksi, mutta tutkimuksen luotettavuuden kannalta toimintatapa asettaa haasteen, sillä muiden aiheesta kiinnostuneiden tutkijoiden ja ammattilaisten ei ole mahdollista tarkastella tulkintojemme johdonmukaisuutta ja laatua.

Fenomenologinen tietoteoria tutkimuksemme taustaoletuksena tekee kokemuksen tutkimisesta mielekäästä. Menetelmänä puolistrukturoitu haastattelu tukee tutkimusongelmaa sen antaessa tilaa haastateltavan oman kokemuksen ja äänen kerronnalle. Menetelmä antoi myös haastattelijalle mahdollisuuden esittää jatkokysymyksiä ja käyttää omaa harkintaa haastattelutilanteessa. Haastattelurungon lähettäminen etukäteen haastateltaville oli perusteltua, sillä tutkimuksen aiheen kannalta ei ollut tarkoituksenmukaista paljastaa käsiteltäviä teemoja vasta haastattelutilanteessa. Päinvastoin etukäteen orientoituminen haastattelun teemoihin antoi vastaajille mahdollisuuden laajempiin kuvauksiin. Analyysin vaiheet on pyritty avaamaan lukijalle tarkkuudella sekä esimerkit prosessin etenemisestä on kuvattu. Kuitenkin tutkijoiden omat näkökulmat ja asenteet vaikuttavat tutkimuksen eri vaiheissa tehtyihin valintoihin, mikä laadulliselle tutkimukselle ominaiseen tapaan asettaa haasteen luotettavuuden kannalta.

Tutkimuksen perusteella ei voida esittää yleisiä johtopäätöksiä koulunkäynninohjaajien kokemuksista yhteistyöstä tai kuvata ilmiötä yleisesti. Tutkimus kuvaa ainoastaan haastateltavien kokemuksia työstään. Tutkimuksen tavoitteena ei ollut yleisen tason tiedon luominen, vaan lisätä ymmärrystä tutkittavasta ilmiöstä pienen otannan kurkistusikkunasta.

Tutkimusta koulunkäynninohjaajien työstä ja toiminnasta on olemassa erittäin niukasti, ja siksi kaikki aiheeseen liittyvä tutkimus on tarpeellista. Perehtyessämme jo olemassa olevaan tutkimukseen emme löytäneet juurikaan tutkimuksia, joissa koulunkäynninohjaajien työtä liikunnanopetuksessa olisi tutkittu. Laajemmalla otannalla toteutetut jatkotutkimukset voisivat edelleen lisätä ymmärrystä liikunnanopetuksessa tapahtuvasta yhteistyöstä ja tarjota eri ammattiryhmille työkaluja yhteistyön kehittämiseen. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja liikkumisen edistämiseksi peruskoulun liikuntakasvatuksella on tärkeä osa, ja laadukkaalla yhdessä toteutetulla opetuksella voidaan saada merkittäviä vaikutuksia.

Lähteet

- Aira, A. (2012). Vuorovaikutuksen näkökulma toimivaan työelämän yhteistyöhön. *Prologi*, 8(1), 49–52. <https://doi.org/10.33352/prlg.95880>
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (Keith R. B.). (2018). *Research methods in education* (Eighth edition). Routledge.
- Elo, S., Kajula, O., Tohmola, A. & Kääriäinen, M. (2022). Laadullisen sisällönanalyysin vaiheet ja eteneminen. *Hoitotiede*, 34(4), 215–225. [https://www.proquest.com/scholarly-journals/laadullisen-sisällönanalyysin-vaiheet-ja/docview/2767488302/se-2](https://www.proquest.com/scholarly-journals/laadullisen-sisallönanalyysin-vaiheet-ja/docview/2767488302/se-2)
- Eskelinen, T., & Lundbom, P. (2016). Koulunkäynninohjaajat: itseymmärrys ja kamppailu merkityksestä. *Kasvatus ja aika*, 10(4), 44–61. http://www.kasvatus-ja-aika.fi/dokumentit/a3_1601171059.pdf
- Hanska, J. (25.3.2025). Koulutukseen tulossa lisää leikkauksia – ministeri kommentoi. *Iltalehti*. <https://www.iltalehti.fi/politiikka/a/16d5563b-7830-4db6-95a9-45f1d83b682d>
- Haycock, D., & Smith, A. (2011). To assist or not to assist? A study of teachers' views of the roles of learning support assistants in the provision of inclusive physical education in England. *International Journal of Inclusive Education*, 15(8), 835–849. <https://doi.org/10.1080/13603110903452325>
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2022). *Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö* ([2. painos]). Gaudeamus.
- Jaakkola, T., Liukkonen, J. & Sääkslahti, A. (2017). *Liikuntapedagogiikka* (2. uudistettu painos.). PS-kustannus.
- Jaatinen J. & Lindfors, E. (2016). Yhteisopettajuus käsityössä. Teoksessa Pakula, H., Kouki, E., Silfverberg, H. & Yli-Panula, E. (toim.) *Uudistuva ja uusiutuva ainedidaktiikka*. Turku. Suomen ainedidaktinen tutkimusseura ry.
- Lahtinen, S. (2018). *Koulunkäynninohjaajien käytännön työnkuvia: "Tarvittaessa pyyhin nenät ja paikkaan haavat. Halaan ja kuuntelen, ohjaan ja autan."* Pro gradu. Tampereen yliopisto. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:uta-201802261322>
- Laine, T. (2015). Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin. II, Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. (4. uud p.). Jyväskylä: PS-kustannus.

- Lehtinen, D. (21.10.2022). Erityisopetuksen järjestäminen on mahdotonta juuri nyt, kertovat opettajat – OAJ:n kyselyn mukaan resurssit eivät riitä. *Yleisradio*. <https://yle.fi/a/74-20002035>
- Merimaa, E. & Virtanen, P. (2007). *Koulunkäyntiavustajan kirja*. Jyväskylä: PS-kustannus. Opetushallitus. (julkaisuaika tuntematon). *Kasvatus- ja ohjausalan ammattitutkinto* (2023). Haettu 21.11.2024 osoitteesta <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/toteutussuunnitelma/4340527/amatillinen/sisalto/4346380>
- Opetushallitus. (2010). *Koulunkäynnin ja aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjauksen ammattitutkinto 2010*. Määräys 63/011/2010. Määräykset ja ohjeet 2010:33. Helsinki: Opetushallitus.
- Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet*. (2014). Helsinki: Opetushallitus.
- Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet*. (2004). Helsinki: Opetushallitus.
- Perusopetuslaki* 26.6.2010/642.
- Ruusuvuori, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M. (2010). *Haastattelun analyysi*. Vastapaino.
- Sirkko, R., Takala, M. & Muukkonen, H. (2020). Yksin opettamisesta yhdessä opettamiseen: Onnistunut yhteisopettajuus inklusion tukena. *Kasvatus & Aika*, 14(1), 26–43. <https://doi.org/10.33350/ka.79918>
- Sirkko, R., Sutela, K. & Takala, M. (2022). School assistants' experiences of belonging. *International Journal of Inclusive Education*. <https://doi.org/10.1080/13603116.2022.2122607>
- Takala M. (2007). The work of classroom assistants in special and mainstream education in Finland. *British Journal of Special Education*, 34(1), 50–57. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8578.2007.00453.x>
- Takala M. & Uusitalo-Malmivaara, L. (2012). A one-year study of the development of coteaching in four Finnish schools. *European Journal of Special Needs Education*, 27(3), 373–390. <https://doi.org/10.1080/08856257.2012.691233>
- Tuomi, J. & Sarajärvi A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki, Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- UNESCO (1994). *The Salamanca Statement and Framework for Action on Special Needs Education*. Adopted by the World Conference on Special Needs Education: Access and Quality. Salamanca, Spain, 7–10 June 1994. Paris: UNESCO.
- Vickerman, P. & Blundell, M. (2012). English learning support assistants' experiences of including children with special educational needs in physical education. *European*

Journal of Special Needs Education, 27(2), 143–156.

<https://doi.org/10.1080/08856257.2011.645585>

Liitteet

Liite 1. Haastattelurunko

1. Kuinka kauan olet toiminut työtehtävissäsi?
2. Millainen on koulutustaustasi?
3. Kuinka mielekkäitä liikuntatunnit ovat mielestäsi? Miksi?
4. Suunnitteletteko opetusta yhdessä? Jos ette, toivoisitko niin?
5. Miten kuvailisit yhteistyötä opettajan kanssa liikuntatunneilla?
6. Millaisia konkreettisia työtehtäviä liikuntatuntien aikana teet? Miten päätätte eri tehtävät ja millä perustein?
7. Miten tuet erilaisia oppijoita liikuntatunneilla? Esimerkki.
8. Millaiseksi koet oman roolisi liikuntatunneilla?
9. Osallistutko oppilaiden oppimisen arviointiin liikuntaan liittyen?
10. Toivoisitko, että liikunnan opetuksessa jotain tehtäisiin eri tavalla?
11. Koetko, että yhteistyötä opettajan kanssa voisi kutsua yhteisopettajuudeksi? Miksi?
12. Mitkä asiat ovat mielestäsi tärkeimpiä toimivan yhteistyön kannalta? Miksi?